

DE "CERCLE DES BEAUX-ARTS D'OSTENDE"
EEN OOSTENDS KUNSTINITIATIEF UIT DE "BELLE-EPOQUE"

door N. HOSTYN

Het Oostende van de "Belle-Epoque" kende met Kursaal en Theater een druk en rijk gestoffeerd concert- en toneelleven, vooral tijdens de seizoenmaanden juni-september, en vooral gericht op het vermaak van de welstellende badgasten.

Op gebied van "Schone Kunsten" bleef het in die periode lange tijd stil en waren beeldende kunstenaars er veelal op privé-initiatieven aangewezen om naar buiten te kunnen treden met hun werk; dit gebeurde bv. door individuele tentoonstellingen in de halls van grote hotels op de Zeedijk of in de stad (1).

Er was dus duidelijk iets tekort met méér draagkracht om het kunst- en tentoonstellingsleven in de stad een impuls te geven.

En daaraan juist poogden de oprichters van de "Cercle des Beaux-Arts d'Ostende" te verhelpen.

Het initiatief ging uit van een paar mensen. Op de eerste plaats waren dat kunstschilder James ENSOR (1860-1949), de architect Antoine DUJARDIN (1848-1933) en Jules DAVELUY (1848-1894), uitgever van het blad "L'Echo d'Ostende", die echter de opgang van zijn geesteskind niet meer zou meemaken wegens zijn vroegtijdig overlijden.

In de achterban treffen we een 14-tal kunstenaars, architecten en kunstliefhebbers aan :

Emile SPILLIAERT	(kunstschilder)
Achille VLAMINCK	(kunstschilder)
Félix BUELENS	(kunstschilder)
Adolphe DEPAUW	(architect)
Jean GOBIN	(architect)
Henri PERMEKE	(kunstschilder)
Albert BAERTSOEN	(kunstschilder)
Franz CHARLET	(kunstschilder)

(1) Zo was er bv. tijdens de zomer 1878 een "salon" in het Hôtel Leopold aan de Van Iseghemlaan. Het was een verkoopstentoonstelling met werk van o.a. Artan, Courbet, Dansaert, Devos, Durand-Brager, Gallait, Gudin, Robbe, Herbo, Van Schendel & Verwee.

Auguste MUSIN	(kunstschilder)
Louis BELLIS	(kunstschilder)
Auguste ROUVROY	(architect)
Marie VAN HALME-LEVY	(kunstschilderes)
Marthe VLAMINCK-DUFOUR	(kunstschilderes)

Op 14 januari 1894 stichtten ze de "Cercle des Beaux-Arts d'Ostende", onder het erevoorzitterschap van senator Aloïs VERBEKE (2).

Tijdens de algemene vergadering van 3 februari 1894 besloten de leden volgende drie weloverwogen gekozen personen in een erecomité samen te brengen :

- Euphrosine BEERNAERT (1831-1901),
kunstschilderes van Oostendse origine, maar woonachtig te Elsene en tevens zuster van Auguste BEERNAERT, een van de top-politici in ons land toen. Een uiterst bemiddelde dame.
- Alphonse PIETERS (1845-1912),
Burgemeester van Oostende en volksvertegenwoordiger, brouwer van beroep, maar een absolute leek wat kunst aanging.
- Louis DEL BOUILLE (1825-1897),
notaris en verkavelaar van de domaniale gronden te Oostende.

Voorzitter van de "Cercle" werd Antoine DUJARDIN, James ENSOR werd ondervoorzitter en Emile SPILLIAERT secretaris (3).

In de maanden die volgden sloten nog heelwat kunstenaars en geïnteresseerden zich bij de kring aan. In bijlage 1 hun namen ter informatie.

De eerste onmiddellijke doelstelling van de "Cercle" was het organiseren van een jaarlijkse groepstentoonstelling met werken van levende kunstenaars; een zgn. "salon" van schilderijen, grafiek en sculptuur, zoals dat bestond te Antwerpen, Brussel, Gent en in enkele belangrijke provinciesteden.

Het reglement van deze expositie werd in de vergadering van 22 maart 1894 aangenomen. Het eerste "salon" zou op 12 juli haar deuren openen als "Exposition Internationale des Beaux-Arts".

Puttend uit eigen museale ervaring moeten we aannemen dat de leden van de "Cercle" werkelijk titanenwerk verzet moeten hebben om tegen de gestelde datum alles voor mekaar te krijgen : anschrijven van de kunstenaars, publiciteit, verzamelen van de werken, en last but not least het inrichten van de geschikte ruimte.

(2) Echo d'Ostende, 1 februari 1894.

(3) Feuille d'Ostende, 15 april 1894, p. 4.

Echo d'Ostende, 1 februari 1894, p. 2.

Het archief van de "Cercle" - mocht het nog bestaan - is vooralsnog spoorloos. In de nalatenschap van James Ensor vonden we enkele drukwerkjes terug die we hierbij afbeelden.

Het stadsbestuur werd om een subsidie gevraagd. Deze werd toegestaan : 2.500 fr. Ook de Provincie en de Nationale Regering werd aangezocht, zonder resultaat blijkbaar. Verder was er ook nog een mecenas die anoniem wenste te blijven en die met belangrijk geldelijke steun bijspong. Naar we vermoeden Auguste of Euphrosine BEERNAERT.

Om het "salon" te herbergen werd een speciaal paviljoen gebouwd op gronden ter beschikking gesteld door Louis DEL BOUILLE. Architect Antoine DUJARDIN tekende de plannen voor het bouwwerkje. De exacte ligging blijft onduidelijk. Uit de kronieken in de locale bladen maken we op : "In de Leopoldlaan . . . dicht bij het Kursaal".

Blijkbaar verliep alles verder vlot en op donderdag 12 juli 1894 kon dit allereerste Oostendse kunstsalon plechtig geopend worden (4). Dit gebeurde in aanwezigheid van heel wat personaliteiten : gouverneur Baron RUZETTE, de senatoren VEBEKE & LEGRAND, volksvertegenwoordiger de STUERS, Burgemeester PIETERS, de ereleden en talrijke exposanten : HERBO, BELLIS, COPPENS, VAN HOVE, MUSIN, VAN DER MEULEN, LAGAE, CASSIERS, BOUDRY, LEFEVRE, MARCETTE . . .

Op dinsdag 17 juli bracht Leopold II een uitvoerig bezoek aan de expositie, wat meteen een "consecratie" betekende voor dit prachtige initiatief van een aantal Oostendenaars (5). Zijn woorden waren : "c'est digne d'une grande ville" (6).

De kritieken op het salon waren erg gunstig, niet alleen in de locale bladen (Echo d'Ostende, La Saison d'Ostende) maar ook in het overigens strenge Brusselse blad "L'Art Moderne" en zelfs in de Parijse "Moniteur des Arts" (7). De verkoop was blijkbaar méér dan bevredigend, het ging immers om een verkoopstentoonstelling (8). ENSOR verkocht er zelfs een reeks etsen aan het Prentenkabinet te Dresden (9), dit terwijl zijn geboortestad hem pas in 1898 met een eerste aankoop zou honoreren.

Zoals ook elders gebruikelijk, was aan dit eerste salon een "tombola" verbonden (10). Er waren een 10-tal prijzen, oa. werk van ENSOR, BUELENS, HERBO, MUSIN, PERMEKE en E. SPILLIAERT.

In december '94 richtten ENSOR, DUJARDIN & SPILLIAERT een vraag aan het Stadsbestuur om 2.500 Fr subsidie om ermee een heruitgave van het salon in 1895 te helpen financieren. De Gemeenteraad van 29 december stond ze toe.

(4) Echo d'Ostende, 15 juli 1894, p. 2.

(5) Echo d'Ostende, 22 juli 1894, p. 2.

(6) Echo d'Ostende, 12 augustus 1894, p. 3.

(7) Echo d'Ostende, 26 juli 1894, p. 3.

(8) Echo d'Ostende, 16 september 1894, p. 3.

(9) Echo d'Ostende, 2 september 1894, p. 3.

(10) Echo d'Ostende, 22 november 1894, p. 2.

1895

In de jaarlijkse algemene vergadering van 22 januari 1895 beslisten de leden van de "Cercle" effectief een tweede salon te organiseren en wel in hetzelfde paviljoen van het jaar te voren (11).

Het salon 1895 opende op 14 juli, met grosso modo dezelfde deelnemers en hetzelfde verloop als de uitgave 1894. Een catalogus van dit salon hebben we nog nergens teruggevonden.

Weerom waren er lovende kritieken in de locale en nationale pers.

1896

Op dinsdag 10 maart 1896 kwamen de leden van de "Cercle" opnieuw in algemene vergadering bijeen. De organisatie van het derde salon werd vooropgesteld. De stad weigerde een gevraagde subsidievergoeding van 2.500 naar 4.000 fr. (12).

Een derde salon is er dan ook niet meer gekomen. We weten niet of dit de enige reden was, of kende het salon misschien minder succes dan dat we uit de pers kunnen opmaken?

In elk geval bloedde dit nochtans zo beloftevolle initiatief na 2 jaar dood.

Lag het aan de inzet van de organisatoren? Was het het gebrek aan de zo broodnodige steun van hogerhand?

Cercle des Beaux-Arts.

Reunion du Comité le mer.
credi 8 courant à 6 1/2 h. au local
de l'Exposition

Ordre du jour:

Communications diverses

Présentation de plusieurs membres

Correspondants

Le Secrétaire,

Emf. Spillioes

Ostende, le 7 août 1894.

(11) Echo d'Ostende, 27 januari 1895, p. 3.

(12) Echo d'Ostende, 16 april 1896.

BIJLAGE I :

LEDEN VAN DE "CERCLE" IN 1894

M.	Beerblock Emile, propriétaire	
Mlle	Boch Anna, artiste-peintre	
MM.	Bulcke Emile, artiste-peintre	
	Carbon Paul,	
	Carbon-Hamman, consul de Russie	Ostende
	Cnudde-Demoor G., propriétaire,	Ostende
Mme	Crombez, V., propriét. (Château, Orcq),	Tournai
MM.	Desorgher Charles, directeur du Mont-de-Piété,	Ostende
	Declercq Auguste, propriétaire,	Ostende
	Deschepper Charles, capitaine-commandant la Batterie de l'Artillerie	Ostende
	Le chevalier De Knuydt de Vosmaer ,propriétaire,	Ostende
	Daveluy Georges, éditeur	Ostende
	De Volder Guillaume, négociant,	Ostende
	Depauw-Plouvier J., négociant,	Ostende
	Le commandant Desmedt Victor,	Ostende
	Dujardin Henri, architecte,	Ostende
	Dispersyn Leonce, ingénieur,	Bruges
	Depauw, V., capitaine du Génie,	Anvers
	Depauw E., capitaine du Génie,	Anvers
	De Doncker, direct. G ^l hon. (ministère justice)	Ostende
Mme	La comtesse Darigade-Desmanet	Bruxelles
MM.	De Brauwer C.,	Ostende
	Le chevalier De Stuers, membre de la Chambre des Représentants,	Bruxelles
Mme	Dutremez, propriétaire,	Ostende
	Elleboudt Alphonse, éditeur	Ostende
Mme	Ensor,	Ostende
MM.	Govaerts, propriétaire, de l'Hotel de Barcelona.	Ostende
	Govaerts, Albert,	Ostende
	Galeyn François, négociant,	Ostende
	Golder Alfred, négociant,	Ostende
	He'smoortel Oscar, négociant,	Ostende
	Hillecamp-Depauw, négociant,	Ostende
Mme	Haegheman-Dewinter, négociante,	Ostende
MM.	Haegheman Léopold, négociant,	Ostende
Mme.	Aug. Hamman-Janssens,	Ostende
MM.	Hamman Auguste, vice-consul de Danemarck,	Ostende
	Jean Edouard, père, propriétaire	Ostende
	Legrand Achille, sénateur,	Mons
	Michens Victor, conseiller communal,	Ostende
	Montagnie Jacques, avocat,	Gand
Mme	Neyt Elisa, propriétaire	Gand
MM.	Pede Noé, directeur des bains,	Ostende
	Ringas, capitaine,	Furnes
	Shmitz Joseph, pharmacien,	Ostende

	Spilliaert Léon, négociant,	Ostende
	Spilliaert-Elleboudt, négociant,	Ostende
	Spilliaert J.P., négociant,	Ostende
Mlle	Spilliaert Sophie, négociante,	Ostende
MM.	Schramme Victor, substitut du Procureur du Roi,	Furnes
	Schoutteten E., propriétaire	Gand
	Swertvagher, éditeur	Ostende
	Tratsaert Auguste, propriétaire,	Ostende
	Truffaut Constant, pharmacien milit.	Ostende
	Van Glabbeke Arthur, négociant,	Ostende
	Van Glabbeke Ernest, négociant,	Ostende
	Valcke John, ingénieur,	Ostende
	Van Oye Eugène, docteur en médecine,	Ostende
	Van Hercke Albert, sous-chef de Station,	Ostende
	Van Halme, avocat,	Ostende
	Weysen Jean, négociant,	Ostende

CERCLE DES BEAUX-ARTS

OSTENDE

PRÉSIDENT D'HONNEUR :

M. A. VERDEKE, Sénateur,

MEMBRES D'HONNEUR :

Mlle E. BEERNAERT, Artiste peintre.

MM. A. PIETERS, Bourgmestre et Représentant

L. DEL HOULLE, Propriétaire.

M.

Nous avons l'honneur de vous inviter à prendre part à l'Exposition des Beaux-Arts, organisée par notre Cercle, laquelle s'ouvrira le 14 Juillet prochain et sera clôturée le Dimanche 9 Septembre.

Nous vous prions de nous renvoyer avant le 10 Juin prochain, le bulletin ci-joint portant votre adhésion.

Agrécz, M _____, l'assurance de notre parfaite considération,

LE PRÉSIDENT,
ANT. DUJARDIN,
ARCHITECTE.

LE SECRÉTAIRE,
E. SPILLIAERT,
ARTISTE PEINTRE.

LE VICE-PRÉSIDENT,
JAMES ENSOR,
ARTISTE PEINTRE.

Ostende, le 29 Mai 1894.

Imp. A. Swertvagher, Ostende.